

Skyter på refleks

Soldater som deltar i krig grubler ikke særlig mye over hvorfor de skyter. De utfører en jobb og får nødvendigvis ikke samvittighetskvaler etterpå, mener oberstløytnant Jon Reichelt.

Krig er en voldsom påkjønning. Derfor gjennomgår de norske soldater som skal til Afghanistan en hard og realistisk trening.

Forutsetning for å få normale mennesker til å skyte for å drepe er at dette skjer som en innlært refleks. Soldatene skal bedømme situasjonen og hvis det er nødvendig å skyte, ja så skyter de. De skal ikke tenke, fremholder oberstløytnant Jon Reichelt.

- De skal reagere som på refleks. Alt drilles inn. Det er hele poenget. Når soldatene gjør det de er trent til, ja så grubler de heller ikke over om de har skutt noen etterpå eller får samvittighetskvaler. De utfører en jobb og legger episoden bak seg, sier han.

Blir gruppen involvert i en mer dramatisk skuddveksling, hvor man er i kamp over flere timer, vil soldatene få høy puls, skjelve på hendene og kanskje oppleve "flashbacks" etterpå, men dette er "normale" reaksjoner på sterke følelsesmessige inntrykk.

- Det er mer et tegn på at du et vanlig menneske, med normale reaksjoner. Slike situasjoner vil du huske resten av livet, men uten at dette vil medføre følelsesmessig handikap senere, sier han.

Kan man gjennomgå en krig uten å ta varig skade på sin sjel?

- Ja, det store flertall lever videre og kan faktiske vokse på sine opplevelser, paradoksalt nok. Men vi skal jo ikke feie under teppet at det er folk som får problemer. Det er ingen tvil om det. Men trening, god utvelgelse, god oppfølging etter dramatiske situasjoner og et godt kameratskap, som også fortsetter etter at man har avsluttet krigen, gjerne i veteranforeninger vil bety mye for redusere mulighetene for problemer senere.

De fleste soldater sier etter en krig at det de har opplevd sammen er det ingen andre som vil forstå. Men vi – vi forstår

Jon Reichelt, oberstløytnant, psykiater og sjef for kontor for psykiatri og stressmestering i forsvarsvarer, mener de fleste soldater går gjennom en krig uten å ta skade på sin sjel.

hva vi har gjennomgått. Derfor betyr andre veteraner og veteranforeninger svært mye for den psykiske helsen senere. Man kan treffe noen som forstår en og som du kan snakke ut med.

Men under kampen betyr også kameratene rundt deg svært mye?

Når du er i kamp tenker du ikke på at oppgaven er å innføre demokratiet i Afghanistan. Det er ikke det som motiverer deg. Du utfører det du skal fordi du er en del av en gruppe og fordi du ikke skal svikte kameratene dine. Det er svært sterke bånd som knyttes og psykiske skader kan ofte tilbakeføres til at folk har sviktet eller at de opplevde at de sviktet gruppen i kritiske fase.

- Tilbake til Afghanistan. Taliban opptrer i sivile klær og blander seg med befolkningen. Gjør ikke det oppgaven mer stressende?

- Helt opplagt. Målet for Taliban er jo at soldatene ikke skal skille mellom sivile og geriljasoldater, og behandle alle Afghanere som fiender. Da har geriljaen langt på vei vunnet. For soldatene blir da alle afghanere en trussel og terskelen for å skyte på alt og alle blir da svært lav.

Derfor trenes ulike situasjoner av typen: afghaner med gevær over skulderen er ingen trussel, men det er grunn til å være oppmerksom. Står han derimot med geværet i hånden, med fingeren på avtrekkeren og peker våpenet mot deg. Ja, da skyter du. Men ofte er situasjonen flytende og uklar. Derfor er denne type krigføring både mer nervepirrende og mer krevende enn gamle konflikter hvor motstanderen hadde uniform og frontlinjen var helt tydelig.

-Hvorfor er begrepet veteran i Norge nærmest en diagnose?

- Blant annet fordi ingen i det norske samfunnet i tilstrekkelig grad sier at de setter pris på soldatenes innsats. Nå klarer jo statsminister Stoltenberg, som nylig var i Afghanistan og si at han var stolt av soldatene, men det satt langt inne. Veteraner i Norge blir trukket fram i offentligheten når de har skader, når de faller gjennom velferdsstatens sikkerhetsnett, sjelden ellers.

Hva betyr samfunnets reaksjon?

Holdningen i samfunnet betyr svært mye og det vi hører fra veteranene er behovet for anerkjennelse. De som kom hjem etter andre verdenskrig var jo helter, men sjøfolkene i handelsflåten hadde en noe uklar status. De ble ikke samme grad feiret, noe som trolig er medvirkende årsak til at det gikk dårligere med krigsseilerne, sier Jon Reichelt.

DTO